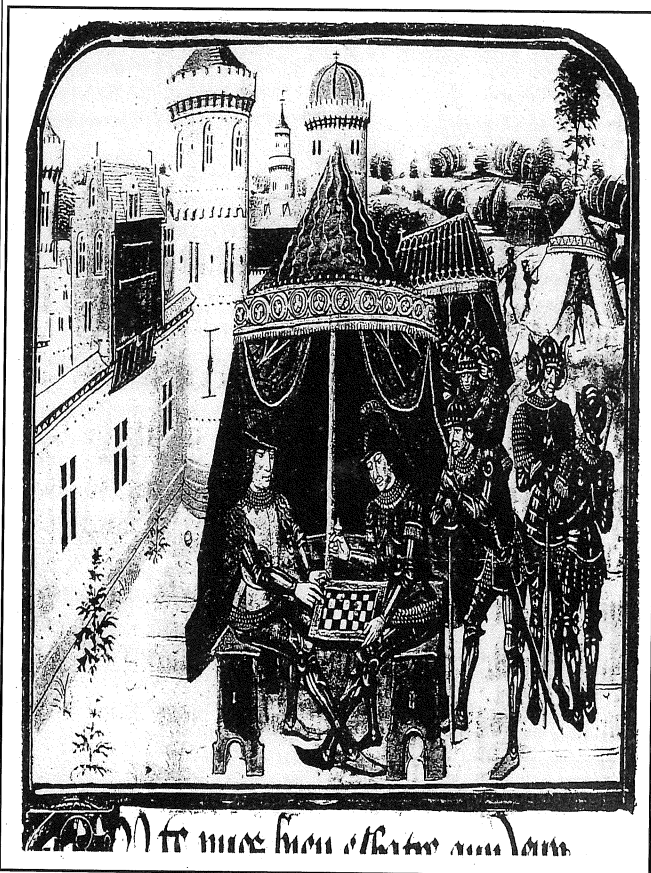
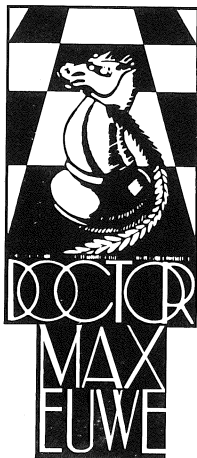

NIEUWSBRIEF

*Comment dame Phesonne et le Soultan de
Baudres joueront aux eschets.*

(Uit de Alexanderroman van Jean Wauquelin.)

nummer 50
zomer 1999

kwartaal-
uitgave

Drukkerij
Van Spijk BV
Venlo
ISSN
0927-9768

Geopend:
dinsdag t/m
vrijdag + de
1ste zaterdag
van de maand,
10.30-16.00 uur.

MAX EUWE - CENTRUM

POSTBUS 11513
MAX EUWEPLEIN 30A

1001 GM AMSTERDAM
Tel. 020 - 625 70 17

e-mail: euwemec@xs4all.nl

BESTUUR

E.J. Petersma, voorzitter
J.A. Haasbroek, secretaris
N.D. Oud penningmeester

H. Böhm
T. Krijns
J. Nagel

H. Ree
K. Sterrenburg
G. Valk

Adviseur Fondswerving: J. van Rijn

Adviseur Museum/Bibliotheek: L.C.M. Diepstraten

Adviseur Topschaak: J.H. Timman

Adviseur Wetenschapszaken: J.H. van den Herik

Bibliothecaris: F.F. Verbeek

Financieel administrateur: F. Bakkes

Schaaktechnisch medewerker: A.C.M. Sibbing

Secretariaat: E.E. Dirksen

Vrijwillige medewerkers: A. van Dijk, P.J. van der Horst,

H.C. van Keulen, H.J.M. Leeners, R. Nep, T. Oei, J.G.

Pauptit, S. Sival, H. Vinke, W.G. Vijvers

VAN DE VOORZITTER

DE ALLEREERSTE NIEUWSBRIEF

Voor mij ligt de eerste *Nieuwsbrief* van ons centrum (april 1987). Op de voorpagina staat een foto met het volgende bijschrift. 'De weduwe van oud-wereldkampioen schaken, prof.dr. Max Euwe (overleden in 1981), heeft op zaterdag 8 november 1986 het naar hem genoemde centrum in Amsterdam in gebruik gesteld. Burgemeester Van Thijn van de hoofdstad kijkt goedkeurend toe bij de officiële openingshandeling.' Mevrouw Euwe heeft een grote schaar in haar rechterhand die van plan is een strakgespannen koord door te knippen. Het MEC was indertijd gevestigd in de Paleisstraat, nummer 1.

Die *Nieuwsbrief* telde vier pagina's, met één recensie: van het boek *Garri Kasparov leert Schach*. De achterzijde was gereserveerd voor een lijst van aanwinsten van de bibliotheek. Voorzitter van het bestuur was toentertijd Henk Wille; van de allereerste leden noem ik Ineke Bakker, Leo Diepstraten, Leo van der Kar en Cees Snoep. Nostalgie, dames en heren.

Errit Petersma

FINANCIËN

De Stichting Max Euwe-Centrum wordt financieel (op weg naar het jaar 2001) ondersteund door

***FDC computerdiensten, Paardekooper & Hoffman
Accountants en Belastingadviseurs, Lost Boys en de
Gemeente Amsterdam***

alsmede door

Aegon

Akzo Nobel

Aon

Beheermaatschappij Burger Hofhoek

Bouwfonds Cultuurfonds

ChessBase

Corel

Designers Company

DTZ Zadelhoff

Fontys

Getronics

IBM Nederland

IHC Caland

ING Nederland

Interpolis

Koninklijke Grolsch

Koninklijke Hoogovens

De Lage Landen International

Milford-Van den Berg Corporate Design

Moret Ernst & Young

Nationale Investeringsbank

Nederlandse Gasunie

Nedship Bank

Network Associates

New In Chess

PRC-Bouwcentrum

Van Spijk Drukkerij

TBI Holdings

Vector Aandrijftechniek

Onder de loep

(In deze rubriek wordt door L.C.M. Diepstraten een boek of een gedeelte van de MEC-bibliotheek voor het voetlicht gebracht.)

De geschiedenis van het schaakspel heeft door de eeuwen heen veel discussies losgemaakt. Door het werk van de schaakhistorici Thomas Hyde (1634-1702), Antonius van der Linde (1833-1897), Harold Murray (1868-1955) en anderen is uitvoerig vastgesteld dat het schaakspel is ontstaan in India en dat er geen eenduidige uitvinder van het spel is geweest.

Ook een Arabische geschiedschrijver, Mas'udi (890-959), heeft India genoemd als land waar het schaakspel is ontstaan, maar zijn wijze van geschiedschrijven is weinig wetenschappelijk en steunt vooral op legenden en volksverhalen. Iets later komt de Perzische dichter Firdausi (940-1020), die geen geschiedschrijver was, met een groot epos: de *Shan'ameh* (Boek der Koningen). Hij kwam eveneens uit op India als land van herkomst van het schaakspel. Van hem leren we dat het spel door Indische gezanten bekend werd gemaakt aan het hof van de Perzische koning (shah).

Middeleeuwen

In de Middeleeuwen waren er echter wel schrijvers die meenden de naam van **de uitvinder van het schaakspel** te kunnen noemen en als land van herkomst werd vrijwel nooit India meegerekend, op een enkele uitzondering na. Behalve **Palamedes** kwamen wij nog tien andere namen tegen, welke wij u niet willen onthouden. Veel van deze figuren welke achter die namen schuil gingen, zijn ook in de schaakiconografie terug te vinden, alsmede in andere relictten, die de cultuur via het schaakspel hebben verrijkt.

Allereerst was er de schrijver Ibn Challikan (1211-1282), die de uitvinding toedichtte aan Sissa ibn Dahir, koning van India. De naam Sissa wordt wel eens als een verbastering van Xerxes genoemd. Het eerste Nederlandse schaaktijdschrift, van 1846 tot 1873 verschenen, droeg de naam *Sissa*. Dit tijdschrift is compleet aanwezig in de MEC-bibliotheek.

In de dertiende eeuw vinden we Jacobus Cessolis met zijn beroemde op schrift gestelde preken en de diverse vertalers en bewerkers van Cessolis' boek, namelijk Kunrat von Ammenhausen, Jean de Vignay, Jean Ferron en de Nederlander Franconis (Franken), die de naam Xerxes Philometer naar voren hebben gebracht. Deze Xerxes is niet dezelfde als koning Xerxes van Perzië, die in het boek Esther van het Oude Testament als

Ahasverus wordt vermeld. De eerdergenoemde Xerxes was een filosoof, die als bijnaam Philometer meekreeg, omdat hij zich op wijsgerige wijze verdiepte in maten en getallen. Er is een drietal afbeeldingen van deze Xerxes voorhanden: de oudste staat in Kunrat von Ammenhausens *Schachzabelbuch* uit 1467. Het is een gekleurde pentekening van Hans Schilling. Iets later verscheen er een houtsnede van Michael Wolgemut in Hartmann Schedels *Liber chronicarum* van 1493 onder de titel Xerxes Phus, waarbij Phus een afkorting lijkt van het woord Philosophus. Ten slotte is er een kopergravure van Lukas Kilian in het boek van Gustavus Selenus, *Das Schach- oder König-Spiel* uit 1616. Dat is nogal vreemd, want in hetzelfde boek wordt nog een andere figuur als uitvinder van het schaakspel uitgebeeld, namelijk **Palamedes**. Hierop komen we uitvoerig terug.

Een van de vroege theoretici van het schaakspel was de Portugese apotheker uit Odemire, Damiano. Hij schrijft in zijn boek *Questo libro e da imparare giocare a scacchi e de le parite* (verschenen in 1512 in Italië) dat naast Xerxes de gebroeders Lydus en Tyrrhenus als uitvinders worden genoemd. Naar hen zijn de landstreek Lydië en de Tyrrheense Zee vernoemd.

Voorts vinden we in een werk van Nicolas de Saint Nicolai, een Italiaan uit Lombardije, een man en een vrouw als uitvinders genoemd. In zijn omstreeks 1250 in het Frans geschreven werk luidt het: *Sachez que ce jeu des échecs fut inventé au siège de Troie-a-la-grande, par un chevalier sage et hardi et par une dame qui était sa douce amie. Le chevalier et la dame étaient placés en dehors des murs de la cité, et ils regardaient comment ceux du dehors attaquaient et comment ceux du dedans se défendaient, comment ils se prenaient et se tuaient les uns et les autres. Ils ordonnaient leur jeu suivant ce qu'ils avaient vu dans les assaults et les batailles.* De wijze en koene ridder en zijn lief hadden dus de gevechten bij Troje bekeken en die in hun spel verwerkt. Hier komt de stad Troje om de hoek kijken als plaats en aanleiding voor het ontstaan.

Andere uitvinders

Hugo von Trimberg (1260-1309) sluit hierbij enigszins aan in zijn gedicht *Der Renner*, waarin hij vertelt dat het spel werd uitgevonden door een ridder, Aleo genaamd. Dat is een merkwaardige naam die in het Latijn speler of dobbelaar betekent. Alea betekent dobbelsteen, waaruit de uitdrukking 'Alea iacta est' (De teeling is geworpen) resulteert. In *Der Renner* wordt aan Aleo niet alleen de uitvinding van het schaakspel toegeschreven, maar ook die van het dobbelspel. Voor dit laatste uitte Von Trimberg een ernstige waarschuwing, maar hij was

dan ook een opvoeder, een schoolmeester aan een Collegialstift in de buurt van Bamberg.

Verder komen we als uitvinder tegen: Attalus Philometer (139-133 voor Christus), koning van Pergamon en eveneens een liefhebber van maten en getallen. Hij heeft echt bestaan en behoorde tot het huis van de Attalieden die met de Ptolemaëen, de Antigonieden en de Seleucieden tot de Hellenistische dynastieën behoorden. Zijn naam als uitvinder komt voor in een vervolg op de *Roman de la Rose* van Jean Renart.

In het boek *De scaccis* van Alexander Neckam (1157-1217) wordt Ulysses (= Odysseus) genoemd als uitvinder en dit werd overgenomen in *Livre des eschez amoureux et des eschez d'amours*. Daarop sluit Christine de Pisan (1363-1431) aan met haar boek *Épître d'Othéa, déesse de la prudence, à Hector, chef des Troyens*. In de vorige *Nieuwsbrief* beschreven wij haar als een feministe, die ernstige kritiek leverde op Jehan de Meung, een van de schrijvers van de *Roman de la Rose*. Christine de Pisan was een belangrijke schrijfster met verscheidene boeken op haar naam. Haar boek over Troje werd op bestelling van Filips de Goede, de hertog van Bourgondië, geïllustreerd door Jean Miélot, die aanvankelijk woonde en werkte in Brussel. De miniatuurtekening van Miélot vertoont Odysseus aan het schaakbord met een tegenstander die volgens sommigen wordt aangeduid als Palamedes, ofschoon in de tekst van de *Épître* niets daarop wijst. Odysseus en zijn opponent zitten in een tent te spelen en links van hen ziet men de stadspoorten van Troje. Dit Troje ziet er uit als een typische Vlaamse stad, een anachronisme zoals we ze zo vaak in de middeleeuwse cultuuruitingen tegenkomen. Ook op deze afbeelding komen we nog terug. In dit verband verwijs ik naar *Nieuwsbrief* nr. 44, waarin ik een vloermozaïek noem, voorstellende 'Ulisse e Palamede che giocano a Scacchi' en te vinden in de kathedraal van Pesaro. Wellicht heeft men daarom bij de miniatuur van Miélot de parallel getrokken dat Odysseus en Palamedes tegenover elkaar zitten.

Uit circa 1290 stamt een werk, een vervolg op Konrad von Würzburgs *Trojanerkrieg*, dat de Griek Nissos noemt als uitvinder van het schaakspel in samenhang met de strijd van Achilles, de Griekse halfgod, die volgens Homerus de zoon was van de Nereïde Thetis en de koning der Myrmidonen, Peleus. Achilles nam deel aan de tocht naar Troje, maar onttrok zich aan de strijd, omdat hij door opperbevelhebber Agamemnon beledigd was. Na de dood van Patroklos, zijn wapenbroeder, keerde Achilles terug op het slagveld en nam hij wraak op Hector voor de moord op Patroklos. Uiteindelijk werd Achilles in de strijd getroffen op zijn enige kwetsbare

plek: de achillespees. Een drietal afbeeldingen tonen Agamemnons boden als zij Achilles aan het schaakspel vinden.

Antonius van der Linde noemt nog twee uitvinders van het schaakspel: hij citeert een Hebreeuws handschrift waarin koning Salomo als uitvinder wordt aangeduid en verwijst naar een boek van James Christie dat enige Scytische herders (de Scythen zijn een nomadenvolk dat omstreeks 500 voor Christus woonde tussen de Don en de Donau) noemt als uitvinders van het schaakspel. Deze herders zouden dat later aan Palamedes hebben overgeleverd.

Palamedes

Hoe lagen in het algemeen in de Middeleeuwen de opvattingen over gebeurtenissen als de strijd bij Troje en de veroveringen van Alexander? Enig historisch besef op dit gebied was toen nauwelijks aanwezig. Alles steunde vrijwel op mythen en sagen en talloze volksverhalen. Men kwam het schaakspel tegen in tal van middeleeuwse romans, in allerlei moraliteiten en andere geschriften. In de Middeleeuwen tot ver in de negentiende eeuw deed de Palamedes-legende de ronde. Het eerste Franse schaaktijdschrift kreeg de naam *Palamède* en werd in 1836 opgericht door La Bourdonnais. Het was meteen het oudste schaaktijdschrift ter wereld. Voorts droegen zeker drie Nederlandse schaakclubs de naam van deze Griekse held Palamedes. In 1834 werd Palamedes in Den Haag opgericht, op 4 november 1846 volgde Palamedes in Leiden en in 1847 ontstond een Palamedes in Utrecht. Het zou Palamedes zijn geweest die bij het beleg van Troje het schaakspel zou hebben uitgevonden. Overigens is het in de diverse romans de ene keer een Griek, de andere keer een Trojaan die het spel uitvindt. Palamedes wordt echter het meest genoemd.

Wie was Palamedes? Hij is een figuur uit de Griekse mythologie, zoon van Clymene en Nauplius, koning van Euboea. In de Trojaanse Oorlog was Palamedes de wijze raadgever van de Grieken. Hij ontmaskerde Odysseus als een soort dienstweigeraar, toen deze krankzinnigheid voorwendde om zich aan de tocht naar Troje te onttrekken (ook hij dus). Daarop nam Odysseus wraak door Palamedes lasterlijk te beschuldigen van verraad. Hij liet een compromitterende brief afkomstig van Priamus (de laatste koning van Troje) onderscheppen en verborg goud in de tent van Palamedes om de schijn te wekken dat deze zich had laten omkopen. Palamedes werd hierop onschuldig ter dood gebracht. Op dit thema schreef Joost van den Vondel zijn treurspel *Palamedes Of Vermoorde Onnozelheid* in verband met het ter dood brengen van Johan van Oldenbarnevelt. Palamedes werd beschouwd als de uitvinder van de maten en gewichten,

de weegschaal, de dobbelstenen en van enkele letters van het alfabet en - ten slotte - van het schaakspel.

De Trojaanse Oorlog berust ten dele op historische gebeurtenissen, ten dele op Griekse sagen en legenden. Deze strijd werd gevoerd tussen de koningen Agamemnon en Menelaos, respectievelijk uit Mycene en Sparta (op het vasteland van Griekenland) enerzijds en anderzijds de stadstaat Troje (op de westkust van Turkije) samen met bondgenoten onder leiding van koning Priamus. Van Priamus werd gezegd dat hij getrouwd was met Hecabe, bij wie hij vijftig zonen en vijftig dochters zou hebben gehad onder wie Hector, Paris, Cassandra en Polyxena. De aanleiding tot de Trojaanse Oorlog was de schaking van Menelaos' echtgenote Helena door Paris, de zoon van Priamus. De oorlog zou zijn gevoerd omstreeks 1195 voor Christus en is circa 850 voor Christus uitvoerig beschreven door de Griekse dichter Homerus in zijn epos de *Ilias*. Een ander werk van Homerus is de *Odysee* met Odysseus (ook wel genoemd Olyseus, waaruit in het Latijn Ulysses ontstond) als hoofdpersoon. In de *Ilias* komt de figuur Odysseus voor als bedenker van het Paard van Troje. Dankzij deze list wisten Agamemnon en consorten met het Paard van Troje de stad in te nemen. Homerus noemt echter nergens de naam van Palamedes. Het is eigenlijk een vreemd verhaal dat Palamedes het schaakspel uitvond als weergave van de strijd om Troje. Dat moet dan gebeurd zijn, vóórdat Palamedes terechtgesteld werd, want hij kan de verovering van Troje niet meer meegeemaakt hebben. Ook hierop komen we terug.

De oudste bron waarin Palamedes als uitvinder van het schaakspel genoemd wordt is de *Roman de Troie* van Benoît de Sainte-Maure, geschreven tussen 1160 en 1170. Deze Benedictijner monnik schreef onder meer dat het Troje geweest moet zijn waar dit gebeurd is: "*Unc el monde N'ot majestire N'afetement qu'en poist dire, Dont len eus deduit ne joie Que trovassent cil de Troie. Eschez et tables, geus de deze l fu, ico sachez, trvez, Et maintes ovres convenables, Riches manans et diletables.*" Zoals ik eerder al heb aangegeven werden middeleeuwse romans voor het merendeel in verzen geschreven. Een van de bewerkers van de *Roman de Troie* in de Nederlanden was Jacob van Maerlant (1235-1292). De letterkundige kritieken op de *Historie van Troyen* (circa 1264) van Van Maerlant komen erop neer dat het om zeer corrupte teksten gaat. Van Maerlant schreef 40.000 verzen meer dan in het origineel vermeld staan.

Ten slotte Gustavus Selenus. Wij noemden hem al eerder. Hij was hertog August von Braunschweig-Lüneburg en vormde zijn pseudoniem door een anagram van zijn

voornaam August naar Gustavus te maken en Selenus (de Latijnse vorm van het Griekse Selene voor maan) te ontlenen aan Lüneburg waarin Lüne van het Latijnse luna eveneens maan betekent. Een man dus met veel fantasie. Ook het reeds eerder genoemde boek *Das Schach- oder König-Spiel* (Leipzig, 1616) is van zijn hand. De hertog had bij zijn opdracht aan een van zijn illustratoren, Lukas Kilian, als illustratie van de titelpagina eerst gekozen voor Xerxes als uitvinder van het schaakspel. Later zag hij daarvan af, in die zin dat hij deze illustratie liet verplaatsen. Hij koos nu voor Palamedes als uitvinder op de titelpagina. Hierop staan bovenin niet één, zoals bij Miélot, maar twee tenten afgebeeld. In de tent links wordt gedubbeld en in de tent rechts wordt schaak gespeeld. In feite vindt men hier in de rechter tent een kopie van een andere illustrator, Jacob van der Heyden. Deze beeldde de hertog af aan het schaakbord met een tegenstander en een paar toeschouwers. Links naast de twee tenten ziet men, evenals bij Miélot, de stadspoorten van Troje, dit keer met het Paard van Troje en een brandend Troje. Hier laat de hertog zich in feite portretteren als Palamedes die met Odysseus aan het schaakspel zit. Dat Kilian dit deed op precieze aanwijzingen van de hertog staat wel vast. Of zij, bijna tweehonderd jaar na Miélot, de miniatuur van de laatste onder ogen hebben gehad en als voorbeeld hebben gekozen valt slechts te raden. In de reusachtige bibliotheek van de hertog zou het betreffende werk van Christine de Pisan best hebben kunnen voorkomen. Maar Odysseus samen met Palamedes aan het schaakbord bij Troje, met het Paard van Troje in de buurt, vraagt wel veel van de verbeelding.

In de MEC-bibliotheek kunt u een en ander nog eens nagaan.

- 1) Antonius van der Linde, *Geschichte und Literatur des Schachspiels*
- 2) Harold Murray, *A History of Chess*
- 3) Adriano Chicco, *Dizionario Enciclopedico degli Scacchi*
- 4) Egbert Meissenburg, 'Zum Schachbuch des Selenus' in: *Rochade Europa*, nr.1, januari 1999, p. 58-61
- 5) F. Vetter, *Kunrad von Ammenhausens Schachzabelbuch*

Openingen

In 1996 verscheen *The complete Najdorf 6.Lg5*. De rest van de Najdorf zou in een apart deel worden behandeld. Nunn benaderde Joe Gallagher om dit werk voor zijn rekening te nemen. Hij zou dan zelf als supervisor optreden. En zo geschiedde (1). Werden de behandelde varianten in Nunns vorige uitgave over de Najdorf (1988) in 96 pagina's behandeld, Gallagher heeft er nu 366 pagina's voor nodig. Dunnington schreef in 1993 een boek over de Konings-Indische aanval. Wit doet net of hij zwart is, maar speelt het Konings-Indisch dus met een extra tempo. Vijf jaar later komt Dunnington met een herziene versie van dit werk (2).

Batsford bracht in de serie 'Openings guides' een deel uit over het Aangenomen Damegambiet (3). Negentig partijen, bijna allemaal uit de laatste vijf jaar, in 160 pagina's. Een beproefde formule. Gary Lane laat in een aantal miniatuurtjes zien hoe je al in de opening kan toeslaan (4). Niet alleen door het spelen van verrassende openingen, maar ook door koningsaanvallen, zowel in het centrum als op de flanken, en door gebruik te maken van je voorsprong in ontwikkeling. Opvallend is dat er veel voorbeelden uit 1998 in verwerkt zijn.

- 1) John Nunn/Joe Gallagher: **The complete Najdorf: modern lines** Batsford London 1998, 336 pag. ISBN 0-7134-8218-4 Prijs £ 18.99
- 2) Angus Dunnington: **The ultimate King's Indian attack** Batsford London 1998, 176 pag. ISBN 0-7134-8222-2 Prijs £ 14.99
- 3) Chris Ward: **The Queen's gambit accepted** Batsford London 1999, 160 pag. ISBN 0-7134-8467-5 Prijs £ 14.99
- 4) Gary Lane: **Victory in the opening** Batsford London 1999, 144 pag. ISBN 0-7134-8427-6 Prijs £ 10.99

Leerboeken

Er bestaat een sterk verhaal dat bij het uiteenvallen van de Sovjet-Unie de Russische schakers rond de tafel gingen zitten om de wereld te verdelen. De een zou naar Spanje gaan, de ander naar Frankrijk en zo kreeg Alexander Baburin Ierland toebedeeld. Hij verkoopt boeken, geeft trainingen en nu heeft hij ook een boek geschreven (5). Het gaat over pionnenstructuren, een van de belangrijkste factoren bij het reproduceren van een schaakpositie. De geoefende speler ziet vaak in één oogopslag of er sprake is van een pionnenketen, een isolani of van dubbelpionnen. Vaak kan hij aan de hand van de pionnenstructuur zelfs de opening herleiden. Reeds in de achttiende de eeuw benadrukte Philidor het belang van

de pionzet. Baburin doet het twee eeuwen later nog eens dunnetjes over. Davies schreef een serieus studieboek (6). Hij adviseert de lezer om er ruim de tijd voor te nemen. Per maand worden er dan andere strategische thema's en onderwerpen behandeld. Wie het door Davies geadviseerde werktempo aanhoudt, is met dit boek zo'n twee jaar bezig. Maar je wordt er wel sterker van, als we Davies mogen geloven. Paul Motwani (7) schrijft geen gewone schaakboeken. In een maalstroom van anekdotes, wiskundige formules, woordspelletjes en fictieve interviews presenteert hij leuke schaakposities. Kortom: een grote chaos. Of je houdt van zijn stijl of je wordt er gek van. Ten slotte verscheen bij Batsford een reprint van *40 lessons for the club player* (8). Anders dan de titel doet vermoeden is het geen echt leerboek. De auteur maakt een wandeling door de geschiedenis van het schaken en toont de ontwikkeling van het spel door de eeuwen heen.

- 5) Alexander Baburin: **Winning pawn structures** Batsford London 1998, 256 pag. ISBN 0-7134-8009-2 Prijs £ 15.99
- 6) Nigel Davies: **The power chess program: Book 1** Batsford London 1998, 256 pag. ISBN 0-7134-8415-2 Prijs £ 16.99
- 7) Paul Motwani: **Chess under the microscope** Batsford London 1998, 256 pag. ISBN 0-7134-8390-3 Prijs £ 15.99
- 8) Aleksander Kostyev: **40 Lessons for the club player** Batsford London 1999, 214 pag. ISBN 0-7134-5281 Prijs £ 11.99

Toernooien

Het Amerikaanse tijdschrift *Inside Chess* kondigde onlangs aan in januari 2000 te stoppen met hun magazine. De reden was de opkomst van Internet. Een maandblad is niet meer van deze tijd, aldus hoofdredacteur Yasser Seirawan. Eenzelfde tendens geldt voor toernooiboeken. Steeds minder vaak worden er toernooiboeken gemaakt. Partijen worden van Internet geplukt of bulletins worden via de fax verstuurd. Waarom dan drie maanden later nog met een toernooiboek komen, denken vele toernooicomités.

Zo niet in Groningen. Als een soort laatste der Mohikanen houden zij ondanks financiële zorgen vast aan hun traditie (9). Toch is daar iets voor te zeggen. Een boek is toch een minder vluchtig medium en informatiever. Niet alleen zetten, maar ook foto's en interviews. Een boek trek je nog wel eens uit de kast. Een Internetpagina ga je zelden opnieuw lezen. Als deze *Nieuwsbrief* verschijnt zal het Nederlands Kampioenschap 1999 achter de rug zijn. Pas in februari 1999 stond in *Schaakmagazine* te lezen dat het toernooiboek van 1998

te koop was (10). Het toernooi werd van 21 juni tot en met 3 juli 1998 gehouden. Dus het heeft een half jaar geduurd voor dit sobere werkje gereed was. Dat moet toch veel sneller kunnen. Zeker als men bedenkt dat er per ronde maar één partij is geanalyseerd.

- 9) Erik Hoeksema/Koos Stolk/Johan Zwanepol: **37e Internationaal schaaktoernooi Groningen** Stichting Schaak Groningen Groningen 1999, 148 pag. ISBN 90-801288-7-2 Prijs onbekend.

- 10) Minze bij de Weg/Paul Boersma/Jeroen Bosch: **Broekhuis Schaaktoernooi Nederlands kampioenschap 1998** Wielaard & Ranke Belfeld, (1999), 64 pag. Prijs f 22,50

Eindspel

Houdt u even vast. Hij heeft de Franse nationaliteit, woont in Madrid, is leraar Engels, spreekt ook Hebreeuws en heeft een Duitse naam: René Mayer. Zijn hobby is naast jazz en astrologie de eindspelstudie. In 1993 was het eerste manuscript over 'het magische vierkant' klaar. En toen begon de ellende met uitgevers die failliet gingen. Pas eind 1998 verscheen zijn boek daadwerkelijk (11). Het bevat uiteindelijk ongeveer 400 eindspelstudies. Een van de criteria bij zijn keuze was dat de stelling in een normale schaakpartij zou kunnen voorkomen. Voor de liefhebbers van dit genre - ook al zijn ze de Spaanse taal niet machtig - een echte aanrader.

- 11) Rene Mayer: **El cuadrado magico** Jaque XXI Madrid 1998, 366 pag. ISBN -923279-1-x

Video

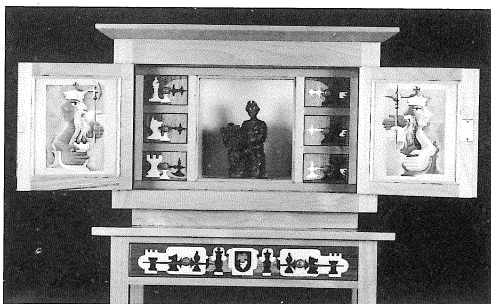
Het is hier misschien niet helemaal op zijn plaats, maar we ontvingen van Jop Pannekoek Productions een exemplaar van de videoband 'Wie wordt de koning van schaakland'. Dit programma met onder anderen Jan Timman en Genna Sosonko is op 22 november 1998 uitgezonden door de VPRO. Mocht u het toen gemist hebben of zou u het programma nog een keer willen zien, dan kunt u dus op ons centrum terecht. De band duurt circa 50 minuten.

MUSEUM

Gedurende de zomermaanden juli en augustus werden in het MEC een fraai houten schaakkabinetje van de hand van J. Bisschops tentoongesteld (zie foto) en een olie-verschilderij 'De Schakers' van Jan Bellemans.

Belangstellenden kunnen hierover nog informatie opvragen bij het secretariaat van het MEC.

Op 23 augustus jongstleden droegen mevrouw Ivy Mesman-Roodzant en haar zoon de schaaknalatenschap van Catherine Roodzant over aan het Max Euwe-Centrum. Het MEC dankt de erven Roodzant voor hun bijzonder gewaardeerde geste.

FDC-schaakfestival op het Max Euweplein

Dit jaar waren de weergoden ons gunstig gestemd: het bleef overwegend droog met zelfs zonnige perioden. We zijn gewend aan belangstelling voor het jaarlijkse MEC-festijn en dit jaar vormde geen uitzondering (misschien ook door de aankondiging op onze *website*). Ook deze achtste editie was een succes dankzij simultaanangevers Jeroen Bosch, Rob Hartoch en Hans Ree, Lex Jongsma met zijn openbare schaaklessen, 'beer' Hans Böhm en de 'benjamins' Bianca Muhren en Daniël Stellwagen met hun demonstratiepartijen. En niet te vergeten, dankzij de jeugdcommissie van de Schaakbond Groot-Amsterdam die voor de zeer jeugdigen een speciaal programma verzorgde. In de simultaans schreef Rob Hartoch de hoogste score (85%) op zijn naam, Hans Ree deed dit bij de kloksimultaans (90%). Daniël bleef Bianca de baas

(3-1). De winkeliers aan het Max Euweplein stelden opnieuw ruimhartig prijzen ter beschikking, zoals Grand Café Max weer lunch en drankjes tegen zeer schappelijke prijsjes verzorgde.

En, het uitgebreide videoprogramma in het Max Euwe-Centrum bleek eveneens zeer in trek te zijn.

Ook dit jaar hulde aan een ieder die zijn of haar steentje aan dit feest heeft bijgedragen. En wij danken in het bijzonder sponsor FDC die dit evenement voor de tweede keer in successie financieel heeft mogelijk gemaakt.

Deze Nieuwsbrief is een uitgave die bestemd is voor de donateurs van het Max Euwe-Centrum. U kunt de Nieuwsbrief regelmatig ontvangen door donateur te worden van de Stichting Max Euwe-Centrum, door een bedrag van minimaal f 25,- per kalenderjaar (meer mag ook) over te maken op Postbankrekeningnummer 5401670 t.n.v. Stichting Max Euwe-Centrum te Amsterdam. Of door te bellen: 020-6257017 waarbij u advies omtrent betaling mag verwachten. Opmerkingen of kritiek op de inhoud van de Nieuwsbrief zal gaarne worden aanvaard, als dat de kwaliteit kan verbeteren.

Petersma - Hamers

Ter gelegenheid van de introductie van de website van het Max Euwe-Centrum speelt de voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Schaakbond, de heer Herman Hamers, op Internet een vriendschappelijke partij tegen de voorzitter van het MEC. De partij is begonnen op 20 mei jongstleden, de geboortedag van Euwe. Hamers lootte zwart. Op dit moment (6 september) zijn er door beide spelers 24 zetten gedaan. U kunt de partij volgen: www.maxeuwenl.nl en u wellicht verbazen. Dimitri Reinderman is bereid gevonden op Internet de partij van commentaar te voorzien.

Het Max Euwe-Centrum stelt goede ideeën op prijs. Degenen die met ons mee willen denken over mogelijkheden op het gebied van bijvoorbeeld (schaak)tentoonstellingen of andere activiteiten, worden verzocht ons met een briefje daarvan op de hoogte te stellen. Schaakboeken-verzamelingen kan men legateren aan stichtingen als het Max Euwe-Centrum. Als u zelf daarover denkt of iemand kent met deze gedachte, houden wij ons van harte aanbevolen.